

Sygn. akt III AUa 1008/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Krystian Serzysko
Sędziowie:	SSA Jadwiga Radzikowska SSA Jolanta Frańczak (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Monika Ziarko

po rozpoznaniu w dniu 19 grudnia 2012 r. w Krakowie

sprawy z wniosku **M. K.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.**

o odsetki

na skutek apelacji organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach Wydziału V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 9 maja 2012 r. sygn. akt V U 385/12

z m i e n i a zaskarżony wyrok tylko w ten sposób, że odsetki ustawowe przyznaje od dnia 16 listopada 2011 r., a w pozostałym zakresie apelację oddala.

Sygn. akt. III AUa 1008/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 6 marca 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. przyznał wnioskodawcy M. K. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z chorobą zawodową od dnia 1 czerwca 2011 r. do dnia 30 września 2013 r. wraz z odsetkami ustawowymi od 16 stycznia 2012 r. do 13 marca 2012 r.

Rozpoznając odwołanie, które wniósł wnioskodawca, Sąd Okręgowy – Wydział V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. wyrokiem z dnia 9 maja 2012 r. zmienił zaskarżoną przez wnioskodawcę decyzję i zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. na rzecz M. K. odsetki ustawowe od wypłaconego wyrównania renty od dnia 1 czerwca 2011 r. do dnia 15 stycznia 2012 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 28 maja 2011 r. wnioskodawca M. K. złożył wniosek do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. o ponowne ustalenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z chorobą

zawodową. Lekarz orzecznik ZUS orzeczeniem z dnia 2 września 2011 r. stwierdził częściową niezdolność do pracy wnioskodawcy do dnia 30 września 2013 r. Wówczas organ rentowy w dniu 27 września 2011 r. wniósł sprzeciw od orzeczenia lekarza orzecznika, ale komisja lekarska ZUS orzeczeniem z dnia 13 października 2011 r. podtrzymała przedmiotowe orzeczenie o częściowej niezdolności do pracy. W dniu 20 października 2011 r. w trybie nadzoru Prezesa Zakładu z uwagi na zgłoszone zarzuty sprawę skierowano do ponownego rozpatrzenia przez komisję lekarską ZUS, która orzeczeniem z dnia 16 grudnia 2011 r. potwierdziła poprzednie orzeczenie komisji lekarskiej z dnia 13 października 2011 r. Zaskarżoną decyzją z dnia 6 marca 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. przyznał wnioskodawcy M. K. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z chorobą zawodową na okres od 1 czerwca 2011 r. do 30 września 2013 r. wraz z odsetkami od dnia 16 stycznia 2012 r. do 13 marca 2012 r. i wypłacił wnioskodawcy wyrównanie świadczenia rentowego za okres od 1 czerwca 2011 r. do 31 marca 2012 r.

W tak ustalonym stanie faktycznym sprawy Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie w całości zasługuje na uwzględnienie. Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności podniósł, że zgodnie z treścią art. 118 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji, z uwzględnieniem ust. 2 i 3 oraz art. 120 tej ustawy. Natomiast art. 14 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stanowi, że orzeczenie lekarza orzecznika, od którego nie wniesiono sprzeciwu lub co do którego nie zgłoszono zarzutu wadliwości, albo orzeczenie komisji lekarskiej, stanowi dla organu rentowego podstawę do wydania decyzji w sprawie świadczeń przewidzianych w ustawie, do których prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji. Ponadto zgodnie z treścią art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz.1585 ze zm.) jeżeli Zakład - w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych - nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych określonych przepisami prawa cywilnego. Nie dotyczy to przypadku, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności. Sąd Okręgowy wskazał, że w rozpoznawanej sprawie organ rentowy zaskarżoną decyzją z dnia 6 marca 2012 r. wydał po terminie określonym w art. 118 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, albowiem orzeczenie lekarza orzecznika ZUS z dnia 2 września 2011 r. w pełni odzwierciedlało stan zdrowia wnioskodawcy, a z dokumentacji znajdującej się w aktach sprawy nie wynikało, aby zachodziły jakiegokolwiek przesłanki do kwestionowania tego orzeczenia, o czym świadczy zarówno orzeczenie komisji lekarskiej ZUS z dnia 13 października 2011 r., jak i ponowne orzeczenie komisji lekarskiej ZUS z dnia 16 grudnia 2011 r. Reasumując Sąd Okręgowy podniósł, że organ rentowy już w dacie orzeczenia lekarza orzecznika miał możliwość ustalenia prawa do świadczenia, czego nie uczynił, bezzasadnie kierując wnioskodawcę na dalsze badania. Z tych przyczyn Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję w sposób opisany sentencją wyroku.

Apelację od wyroku wywiódł Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. zaskarżając wyrok w całości i zarzucając mu:

a) naruszenie prawa materialnego poprzez błędną jego wykładnię, w szczególności art. 85 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz.U z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) oraz art. 14 ust. 3 oraz art. 118 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) oraz § 2 ust. 1, 4 i 6 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 lutego 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 12, poz. 104) poprzez przyjęcie, że wnioskodawca uzyskał prawo do odsetek z tytułu opóźnienia z powodu nieterminowego wypłacenia świadczenia od dnia 1 czerwca 2011 r. do dnia 15 stycznia 2012 r.,

b) naruszenie prawa procesowego poprzez niewyjaśnienie istotnych dla sprawy okoliczności w postaci nieustalenia czy rzeczywiście istniały podstawy do ustalenia obowiązku wypłacenia odsetek i od jakiej daty winny być ewentualnie wypłacone odsetki.

Wskazując na tak sformułowane zarzuty organ rentowy domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia odwołania, ewentualnie z ostrożności procesowej zmiany zaskarżonego wyroku i ustalenia, że odsetki na rzecz wnioskodawcy powinny być wypłacone od 16 listopada 2011 r. do 15 stycznia 2012 r., bądź uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Kielcach. W uzasadnieniu wywodów apelacji organ rentowy w pierwszej kolejności podniósł, że wnioskodawca w żadnej mierze nie powinien uzyskać prawa do odsetek ustawowych od daty wskazanej zaskarżonym wyrokiem, ponieważ postępowanie organu rentowego nie było wówczas obciążone błędem. Poza sporem pozostaje, że po wydaniu orzeczenia przez komisję lekarską ZUS w dniu 13 października 2011 r. Prezes Zakładu zgłosił zarzut wadliwości tegoż orzeczenia, co obowiązało organ rentowy do przekazania sprawy komisji lekarskiej celem ponownego rozpatrzenia i uniemożliwiło wydanie decyzji niezwłocznie po orzeczeniu wydanym przez komisję lekarską ZUS w dniu 13 października 2011 r. Ponadto organ rentowy skonstatował, że gdyby Sąd drugiej instancji nie uznał zasadności powyższych argumentów, to i tak odsetki stosownie do treści art. 118 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych powinny być przyznane 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do rozpatrzenia sprawy plus termin płatności, którą w rozpoznawanej sprawie było pierwsze orzeczenie komisji lekarskiej ZUS z dnia 13 października 2011 r. Tym samym odsetki powinny zostać przyznane od 16 listopada 2011 r., a nie od 1 czerwca 2011 r., co błędnie przyjął Sąd pierwszej instancji zaskarżonym wyrokiem.

Wnioskodawca w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie oraz obciążenie kosztami postępowania organ rentowy, motywując swoje stanowisko tym, że składając w dniu 23 maja 2011 r. wniosek o dalsze prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy przedłożył pełną dokumentację wymaganą przez organ rentowy. Dodatkowo zaakcentował, że na badanie przez lekarza orzecznika powinien zostać skierowany niezwłocznie, a nie w czwartym miesiącu od daty złożenia wniosku o dalsze prawo do renty.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

W rozpoznawanej sprawie rację ma organ rentowy zarzucając zaskarżonemu wyrowi naruszenie prawa materialnego i w konsekwencji nieprawidłowe przyznanie wnioskodawcy odsetek za zwłokę w wypłacie świadczenia rentowego od dnia 1 czerwca 2011 r. Zgodnie z treścią art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) obowiązek zapłaty odsetek od świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych powstaje po upływie przewidzianych w przepisach regulujących te świadczenia terminów do ustalenia prawa i do wypłaty świadczeń. Odsetki nie są jednak odrębnym świadczeniem z ubezpieczenia społecznego, lecz świadczeniem akcesoryjnym, które w wypadku zaistnienia określonych w ustawie warunków powinno być przyznane i wypłacone przez organ rentowy bez wniosku ubezpieczonego. Okoliczność ta jednoznacznie wynika z wydanego na podstawie art. 85 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 lutego 1999 roku w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 12, poz. 104), które w § 4 stanowi, że odsetki wypłaca się z urzędu, łącznie z wypłatą opóźnionego świadczenia.

Co więcej, w świetle § 2 ust. 1 w/w rozporządzenia odsetki wypłaca się za okres od dnia następującego po upływie terminu na ustalenie prawa do świadczeń lub ich wypłaty, przewidzianego w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń - do dnia wypłaty świadczeń, z uwzględnieniem ust. 2-5. W świetle ust. 2 § 2 powołanego rozporządzenia, okres opóźnienia w ustaleniu prawa do świadczeń i ich wypłacie, dla których przepisy określające zasady ich przyznawania i wypłacania przewidują termin na wydanie decyzji, liczy się od dnia następującego po upływie terminu na wydanie decyzji. Okres opóźnienia w wypłaceniu świadczeń okresowych liczy się zaś od dnia następującego po ustalonym terminie ich płatności (§ 2 ust. 4). Stosownie zaś do dyspozycji art. 118 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2009 r. Nr

153, poz. 1227 ze zm.), przy dokonywaniu wypłaty wynikającej z decyzji ponownie ustalającej prawo do świadczenia lub jego wysokość, ust. 1-3 stosuje się odpowiednio, z zastrzeżeniem ust. 5, statuującego zasadę, zgodnie z którą wypłata świadczenia wynikająca z przedmiotowej decyzji następuje w najbliższym terminie płatności świadczenia albo w następnym terminie płatności, jeżeli okres między datą wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji a najbliższym terminem płatności jest krótszy niż 30 dni.

W rozpoznawanej sprawie w celu ustalenia, czy organ rentowy zachował terminy przewidziane w art. 118 w/w ustawy koniecznym było przede wszystkim dokonanie wykładni zwrotu „wyjaśnienie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji”. Zgodzić należy się ze stanowiskiem organu rentowego zaprezentowanym w uzasadnieniu wywodów apelacji, że do przyznania wnioskodawcy dalszego prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z chorobą zawodową niezbędnym było wyczerpanie trybu przewidzianego w art. 14 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Spełnienie tego warunku stanowiło zatem okoliczność sporną, od której wyjaśnienia uzależnione było przyznanie prawa do wskazanego świadczenia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę ostatnią okoliczność niezbędną do wydania decyzji przyznającej wnioskodawcy prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy stanowiło orzeczenie komisji lekarskiej ZUS z dnia 13 października 2011 r. Skoro zaś najbliższy termin płatności świadczenia rentowego ustalono w jego przypadku na dzień 15-go każdego miesiąca, to tym samym oczywistym było, że okres pomiędzy datą wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji czyli dniem 13 października 2011 r. a najbliższym terminem płatności, tj. dniem 15 października 2011 wynosił 2 dni, a zatem był krótszy niż 30 dni, to tym samym w myśl art. 118 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wypłata należnego wnioskodawcy świadczenia rentowego powinna nastąpić w następnym terminie płatności, tj. w dniu 15 listopada 2011 r. Tym samym to właśnie dzień 15 listopada 2011 r. był dniem, w którym świadczenie rentowe wnioskodawcy powinno zostać wypłacone. W tej sytuacji, mając na względzie dyspozycję § 2 powołanego rozporządzenia w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych organ rentowy pozostawał w zwłoce dopiero od dnia 16 listopada 2011 r. jako dnia następującego po ustalonym terminie płatności należnego wnioskodawcy świadczenia rentowego.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 11 września 2007 r. , P 11/07 (OTK-A 2007 nr 8, poz. 97) stwierdził, że poprzez wyjaśnienie "ostatniej niezbędnej okoliczności" trzeba rozumieć wyjaśnienie ostatniej okoliczności koniecznej do ustalenia samego istnienia prawa wnioskodawcy do świadczenia, a taką okolicznością jest w świetle art. 14 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wydanie orzeczenia w przedmiocie niezdolności do pracy przez komisję lekarską ZUS w sprawie o prawo do świadczeń uzależnionych od niezdolności do pracy. Cytowany powyżej przepis stanowi bowiem, że orzeczenie lekarza orzecznika, od którego nie wniesiono sprzeciwu lub co do którego nie zgłoszono wadliwości, albo orzeczenie komisji lekarskiej, stanowi dla organu rentowego podstawę do wydania decyzji w sprawie świadczeń przewidzianych w ustawie, do których prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji. Natomiast organ rentowy ponosi już odpowiedzialność za zakwestionowanie orzeczenia komisji lekarskiej ZUS w trybie nadzoru Prezesa Zakładu, albowiem zgłoszony zarzut wadliwości orzeczenia wykracza poza dwuinstancyjną ocenę stanu zdrowia ubezpieczonego. Gdyby przyjąć stanowisko organu rentowe za zasadne, to wówczas ubezpieczony ponosiłby ujemne skutki z powodu bezzasadnego zgłoszenia zarzutu wadliwości orzeczenia komisji lekarskiej ZUS. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 21 czerwca 2012 r., III UK 110/11 (niepublikowane) uznał, że wydanie orzeczenia w przedmiocie niezdolności do pracy oraz jego kontrola dokonywana przez głównego lekarza orzecznika oddziału, stanowią niezbędne etapy postępowania prowadzonego przez organ rentowy w sprawach o świadczenia rentowe, a zarówno lekarz orzecznik, jak i główny lekarz orzecznik oddziału, działają w ramach organu rentowego. Dlatego też ich ewentualne błędy muszą być uznane za błędy organu rentowego ze wszystkimi konsekwencjami, także wynikającymi z zastosowania art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Błąd organu rentowego skutkujący jego „odpowiedzialnością odsetkową” może stanowić efekt błędu w wykładni lub niewłaściwym zastosowaniu prawa oraz błędu w ustaleniach faktycznych.

Z tych względów Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. oraz art. 385 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w ten tylko sposób, że przyznał wnioskodawcy prawo do odsetek ustawowych od dnia 16 listopada 2011 r., a w pozostałym zakresie apelację oddalił.